

CÁCH MẠNG VĂN HOÁ VÀ CÁCH MẠNG KHOA HỌC - KỸ THUẬT

Giáo Sư PHẠM NHƯ CƯỜNG

Phó trưởng ban Khoa giáo trung ương

TRONG lĩnh vực văn hóa - hiểu theo nghĩa rộng là bao gồm toàn bộ đời sống văn hoá - tinh thần của xã hội, thật đáng tự hào và phấn khởi khi nhận thấy rằng ngày từ đầu, khi Đảng mới thành lập, đặc biệt là qua bản (*Đề cương văn hóa* năm 1943) và trong bản báo cáo *Chủ nghĩa Mác và văn hóa Việt nam* (năm 1948), Đảng ta đã vận dụng chủ nghĩa Mác - Lê nin để xác định một cách đúng đắn những vấn đề cơ bản nhất của văn hóa và đặt toàn bộ các vấn đề văn hóa trên cơ sở khoa học. Khoa học là một bộ phận của văn hóa và sự phát triển của khoa học trở thành điều kiện thiết yếu để xây dựng xã hội mới, trong đó có “văn hóa mới, con người mới”.

Tiếp theo bản *Đề cương văn hóa Việt Nam* năm 1943, *quyết định về thành lập Ban Nghiên cứu lịch sử, địa lý, văn học Việt Nam* của Ban Bí thư Trung ương Đảng ngày 12-2-1953 đánh dấu việc ra đời của một bước nghiên cứu khoa học xã hội do Đảng lãnh đạo. Việc thành lập *ủy ban Khoa học Nhà nước* vào năm 1959 chứng tỏ rằng Đảng ta coi khoa học- kỹ thuật là vấn đề có tầm quan trọng chiến lược của quốc ra.

Tháng 4-1981 Bộ Chính trị đã ra Nghị quyết về chính sách khoa học và kỹ thuật nhằm đánh giá tình hình công tác khoa học và kỹ thuật trong thời gian qua và giải quyết những vấn cơ bản, có ý nghĩa chiến lược trong thời gian tới: nhiệm vụ và mục tiêu của chính sách khoa học và kỹ thuật với tư cách là một bộ phận hợp thành của chiến lược phát triển kinh tế và xã hội, những phương hướng phát triển khoa học và kỹ thuật chủ yếu phương hướng phát huy và phát triển tiềm lực khoa học và kỹ thuật, vấn đề hợp tác quốc tế trong lĩnh vực khoa học và kỹ thuật, tăng cường sự lãnh đạo của Đảng, sự quản lý của Nhà nước và quyền làm chủ tập thể của nhân dân lao động đối với khoa học và kỹ thuật. Nghị quyết 37 của Bộ Chính trị gần đây lại được cụ thể hóa thêm bằng Nghị quyết 51 của đội đồng Bộ trưởng nhằm đẩy mạnh việc thực hiện các chương trình khoa học - kỹ thuật trọng điểm của Nhà nước, làm cho khoa học và kỹ thuật từng bước trở thành nhân tố hàng đầu trong việc nâng cao năng suất, chất lượng, hiệu quả của nền kinh tế. Nghị quyết của hội nghị Trung ương lần thứ V và bài nói của đồng chí Tổng Bí thư Lê Duẩn tại hội nghị đã chỉ rõ những nhiệm vụ của các ngành khoa học và kỹ thuật từ nay đến năm 1985 và những năm tiếp theo.

Khi chúng ta nói đến khoa học là bao gồm cả khoa học xã hội, khoa học tự nhiên và khoa học kỹ thuật.

Riêng về khoa học xã hội, việc đồng chí Nguyễn Ai Quốc tìm được và đem chủ nghĩa Mác-lênin về cho cách mạng Việt Nam đồng thời cũng là sự mở đầu cho sự ra đời của khoa học xã hội mácxít- leninnít ở Việt Nam. Những bài báo và tác phẩm của đồng chí viết trong những năm 1924 - 1925, đặc biệt là tác phẩm *Bản án chế độ thực dân Pháp*, xứng đáng được xem là những văn kiện đầu tiên của khoa học xã hội mácxít-leninnít ở nước ta.

Nền khoa học xã hội đó ngay từ *buổi đầu đã là vũ khí tư tưởng đ̣i thắng vào cuộc đấu tranh cách mạng của nhân dân ta với tư cách là cơ sở lý luận cho đường lối của Đảng*. Nhờ đó, nó đầy tính chiến đấu và tính sáng tạo, luôn luôn gắn liền với Đảng, với cách mạng phục vụ đắc lực cho việc hình thành và thực hiện đường lối của Đảng, giải quyết một cách đúng đắn mối quan hệ giữa chính trị - thực tiễn - khoa học.

Từ địa vị bất hợp pháp trong chế độ cũ, sau Cách mạng Tháng Tám 1945, đặc biệt là sau ngày miền Bắc được hoàn toàn giải phóng tiếp theo là sau ngày cả nước độc lập thống nhất, đi vào chủ nghĩa xã hội, khoa học xã hội mácxít-leninnít ở nước ta đã có những tiên đề chính trị - xã hội để trở thành nền khoa học xã hội chính thống của thọt quốc gia và dần dần trở thành công cụ nhận thức và hành động của toàn xã hội.

Trong các văn kiện của Đại hội Đảng toàn quốc lần thứ III, IV, V, trong nhiều bài nói của các đồng chí lãnh đạo Đảng và Nhà nước, đặc biệt là trong bài nói của đồng chí Trường Chinh nhân dịp kỷ niệm lần thứ 30 ngày thành lập ban Nghiên cứu lịch sử, địa lý, văn học Việt Nam, đã chỉ ra cho các ngành khoa học xã hội những vấn đề cơ bản cần tập trung sức góp phần giải quyết.

Khoa học xã hội ở trình độ phát triển hiện nay bao gồm hàng chục ngành với hàng trăm phân ngành khác nhau: mỗi ngành - phân ngành có đối tượng, phương pháp nghiên cứu khác nhau, nhưng đi từ chức năng xã hội chủ yếu nhất, và nói một cách khái quát thì những nhiệm vụ của các khoa học xã hội là:

- Phục vụ tích cực cho sự lãnh đạo của Đảng và sự quản lý của Nhà nước. Muốn vậy các khoa học xã hội phải đi sâu nghiên cứu những vấn đề có tính quy luật, *cung cấp* những dự đoán khoa học làm căn cứ cho Đảng quyết định đường lối, phương châm, kế hoạch dài hạn, đồng thời cũng phải nghiên cứu những vấn đề cụ thể đang diễn ra, *đề xuất những kiến nghị thực tiễn* có căn cứ khoa học để giải quyết. Đây là nhiệm vụ quan trọng nhất.

- Các khoa học xã hội có sự đóng góp to lớn vào việc nâng cao chất lượng khoa học, hiệu quả của công tác giáo dục chính trị, tư tưởng, làm cho sự hiểu biết về đường lối chính sách thực sự có căn cứ khoa học việc xây dựng thế giới quan cộng sản chủ nghĩa là phương pháp tư duy khoa học của con người mới xã hội chủ nghĩa thực sự dựa chắc vào các thành tựu của khoa học.

- Các khoa học xã hội cũng là công cụ sắc bén trong cuộc đấu tranh tư tưởng đang diễn ra gay go, phức tạp xoay quanh các đường lối, chính sách đối nội, đối ngoại của Đảng và Nhà nước ta, những vấn đề cấp bách và nóng hổi của thời đại.

Tóm lại, các khoa học xã hội phải thực sự là một công cụ đắc lực của công tác lãnh đạo và quản lý, một bộ phận cấu thành rất quan trọng của nền giáo dục quốc dân, một tiềm năng to lớn của sự nghiệp xây dựng chủ nghĩa xã hội và chủ nghĩa cộng sản. Khó có thể tìm ra một lĩnh vực nào ít nhiều quan trọng của đời sống kinh tế - xã hội của đất nước hiện nay mà lại không đòi hỏi sự đóng góp của các ngành khoa học xã hội.

Càng ngày chúng ta càng nhận rõ sự thống nhất hữu cơ giữa tự nhiên - xã hội - con người, sự thống nhất hữu cơ giữa các mặt khắc nhau của đời sống xã hội. Do đó, quan điểm tiếp cận hệ thống, phức hợp, việc tổ chức nghiên cứu khoa học theo nguyên tắc phối hợp, liên ngành giữa các khoa học xã hội, khoa học tự nhiên và khoa học kỹ - thuật đang nổi lên là xu thế phát triển chủ đạo của khoa học. Điều đó đòi hỏi có sự phát triển, thay đổi tương ứng trong phương thức tổ chức, quản lý, chỉ đạo hoạt động nghiên cứu khoa học và đào tạo đội ngũ cán bộ khoa học.

Ba năm qua, dưới sự lãnh đạo của Đảng, chúng ta đã phấn đấu giành được những thắng lợi to lớn trong việc thực hiện hai nhiệm vụ xây dựng và bảo vệ Tổ quốc đã làm cho nền kinh tế nước ta đang chuyển biến theo hướng đi lên, ổn định dần từng mặt, tạo tiền đề cho những bước phát triển mới. Chúng ta vui mừng nhận thấy rằng trong những thành tích đó có sự đóng góp của giới văn hóa nói chung, giới khoa học - kỹ thuật nói riêng. Song, như thông báo của hội nghị Trung ương lần thứ V đã chỉ rõ, sản xuất tiến bộ chưa mạnh, chưa đều và chưa vững chắc: bên cạnh những thắng lợi còn nhiều mặt yếu kém, khuyết điểm, trong đó có những yếu kém của mặt trận tư tưởng, văn hóa, giáo dục và khoa học - kỹ thuật. Bài nói của đồng chí Tổng Bí thư Lê Duẩn là một văn kiện tổng kết quan trọng ((làm sáng rõ thêm đường lối, quan điểm, tư tưởng chỉ đạo của Đảng nêu lên những bài học lớn và chỉ ra những phương hướng nhằm thực hiện thắng lợi các mục tiêu kinh tế - xã hội do Đại hội lần thứ V của Đảng đã đề ra.

Cách thiết thực nhất đối với chúng ta để kỷ niệm ngày ra đời của *Đề cương văn hoá Việt Nam* là phấn đấu quán triệt câu sắc hơn nữa các quan điểm của Đảng về cách mạng khoa học - kỹ thuật và cách mạng văn hóa và tư tưởng vào chương trình hành động, vào công tác tổ chức và quản lý, chỉ đạo để phục vụ đắc lực việc nâng cao năng suất, chất lượng và hiệu quả như chỉ thị của đồng chí Tổng Bí thư.